

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Почти всеки ден чуваме от медиите или четем съобщения за агресивни действия във всякакви форми. Сякаш тези прояви се разрастват все повече и повече, засягат все повече хора и все повече се питаме как да им противодействаме, как да предпазваме децата и възрастните, себе си и близките си, какви действия да предприемем в тази насока, които да имат не само моментен ефект, но и позитивна перспектива в бъдеще.

Агресивните действия засягат хора от всяка възраст, навсякъде около нас. Извършителите са на всякаква възраст, жертвите са на всякаква възраст. Все по-малки деца се превръщат в извършители на тежки престъпления против личността.

Агресивните действия нанасят както вербално, така и физически, те се случват както в реалния физически свят, така и в киберпространството.

Как да се предпазим ефективно? Какво да предприемем, за да намалим тези прояви сега и в бъдеще? Това са основните въпроси на днешния ден.

Въпреки предприетите от МОН действия, впечатлението е, че действията на заинтересованите страни не са особено ефективни, а превенция на тези действия все още не се предвиждат.

Ето защо се ориентирахме към реализацията на една идея, чиято ефективност проверяваме с едно изследване, което описваме на следващите страници.

Тази идея е да разработим примерен протокол за действие (модел, схема) при реализирано агресивно действие в

ТЕМА:

РАЗРАБОТВАНЕ НА
МОДЕЛ ЗА ЕФЕКТИВНИ
ДЕЙСТВИЯ НА
ИНСТИТУЦИИТЕ ПРИ
СИГНАЛ ЗА
РЕАЛИЗИРАНО
НАСИЛИЕ В УЧИЛИЩНА
СРЕДА (ИНТЕГРИРАНЕ
НА АКАДЕМИЧНА
ЕКСПЕРТИЗА И
АДМИНИСТРАТИВЕН
КАПАЦИТЕТ В ИМЕТО
НА БЛАГОПОЛУЧИЕТО
НА ДЕЦАТА)

РЪКОВОДИТЕЛ:

ПРОФ. Д-Р ЕМИЛИЯ
АЛЕКСИЕВА

ФАКУЛТЕТ/КАТЕДРА:

ФИЛОСОФСКИ/КАТЕДРА
ОЕРЗП

ОБЩА СТОЙНОСТ:

2680.58 лв.

училищна среда. Този протокол ще включва следните елементи: кой ръководи процеса, кои са участниците, какви стъпки се предприемат, от кого към кого какво се предприема, какви са отговорностите и правата на всеки участник, какви резултати се очакват на всеки етап (стъпка), какви са критериите за успех, кой по какъв начин проследява и оценява ефективността на предприетите действия, според какви критерии и т.н. Подробностите сме представили в следващия параграф.

В проекта, чрез който реализирахме тази идея, си поставихме две основни цели:

- 1) Да изясним какви са представите на различните целеви групи за равнището на агресивност на определени действия в училище. Отговорите на този въпрос биха ни ориентирали към вероятния праг на реагиране на подобни действия. Ето защо една от целите беше да се получат данни от основните целеви групи: деца и юноши, родители, учители, училищни ръководства, училищни психолози/педагогически съветници, експерти на ръководни позиции на ниво Столична община.
- 2) Да разработим модел за ефективни действия на институциите при сигнал за реализирано насилие в училищна среда. Като резултат от този модел, ще разработим протоколи за действие – схеми, които ще оптимизират действията на отговорните специалисти с цел осигуряване на най-добрите грижи за потърпевшите и извършителите на агресивни действия.

Според нас, освен протоколите за действие, които ще осигурят адекватни действия на училищните власти, е необходимо да се разработят програми за обучение и развиване на специфични умения за всяка от целевите групи, чрез които да се осигурят не само адекватни и ефективни действия на всички целеви групи, но също и да се осигури постепенно превенцията на училищната агресия.

Разработените документи на ниво МОН до момента осигуряват донякъде само диагностиката на проблема, но не и справянето с него, нито превенцията на подобни прояви. Реагира се на вече реализирано агресивно действие. При това не винаги по най-добрия начин, не винаги в защита на интересите на участниците. Най-често детето, проявило агресия, бива преместено в друго училище и с това се приключват дейностите по превенцията. Това не е достатъчно, защото нищо не се предприема, за да се предвиждат и предотвратяват такива действия. Човешката агресивност не може да бъде предотвратена на 100%, но децата и юношите, както и техните родители и учители, могат да бъдат обучени на неагресивни форми на комуникация, на нови, по-ефективни поведенчески модели, които не провокират агресивни действия или изказвания.

Въпреки значителните средства, вложени в проекти, насочени към справянето с агресивните действия в училищна среда, не ми е известно да са публикувани резултати, които проследяват ефективността на дейностите по тези проекти. От изключителна важност е да има такива оценки,

тъй като данните от тях биха послужили за внасянето на нужните корекции в корекционните програми.

Предложение за оптимизиране на работата в случаи на насилие в училищна среда

Както отбелязахме по-горе, насилието се проявява в различни форми в ежедневието ни, но средствата за справяне все още са недостатъчно ефективни. Предприемат се мерки, но те имат конкретен или частичен характер и не водят до позитивни резултати в дългосрочен план, още по-малко до превенция на насилието в училищата. Най-често насилникът се премества от едно училище в друго, с което проблемът просто се прехвърля в другото училище, но с това не се решава.

Да разгледаме основните проблеми:

- Те са свързани на първо място с точната оценка на събитието. От изнесените в медиите случаи можем да допуснем, че проявите на насилие имат различен произход и следва да се третираат конкретно;
- Механизмът за действие според конкретната проява на насилие и проследяването на резултата, както и оценката на резултата не е ясен в документа на МОН. Този текст следва да се анализира и допълни с конкретни мерки.
- В училищата са сформирани комисии, но те са с неясна компетентност за справяне с различните видове насилие. Следва да се изясни според какви критерии са включени участниците, предвидено и реализирано ли е необходимото обучение за справяне с конкретни прояви на насилие, има ли критерии за оценка на ефективността на действията на тази комисия.
- Липсва компетентност у учителите, родителите, директорите за разпознаване на проблемното поведение и адекватни действия като отговор и превенция;
- Липсват критерии, система и механизъм за оценка на ефективността на действията на училищната институция при реализиран акт на насилие;
- Компетентността на директорите, учителите, училищните психолози, където има такива, е различна, поради което и ефективността на действията им е различна;
- Липсва неутрална структура (извън училищна среда), включваща експерти от високо ниво, която да е достъпна за всички заинтересовани лица и която да има правото да влиза в училище, детска градина, и да работи за справяне с проблема. Няма към кого да се обърне родител, учител, директор, ако има нужда от независима институция, към която да се обърне за помощ в справянето с подобни проблеми.
- Агресивните действия на учители към деца остават без последствия, тъй като не е предвиден механизъм за действие в подобни ситуации;

- За справяне с уличното насилие към децата и юношите също следва да се предвидят конкретни нови мерки, които да се обвържат в цялостна система за оценка, механизъм за действие, оценка на резултатите от действията и действия за превенция.

Въз основа на казаното до тук, предлагаме следните мерки:

1. Проучване на случаите на насилие и описание по определени критерии, което ще позволи типологизиране на проявите, въз основа на което ще се разработят и други протоколи за действие.
2. Разработване на критерии за ефективност на механизмите – краткосрочни и дългосрочни;
3. Създаване на мобилен екип от висококвалифицирани експерти, който може оцени ситуация на насилие и да предложи конкретни мерки в случаи, при които училището няма необходимия капацитет за действие. Правомощията, отговорностите и правата му трябва да бъдат внимателно и подробно описани;
4. МОН да „върне“ психологията в науките изучавани в училище под собственото й име и да предвиди часове по практическа психология още от детската градина. Необходимо да се разработят програми по практическа психология в съответствие със спецификата във възрастовото развитие на децата и юношите. Това обучение в практически умения да бъде свързано с основните потребности във всеки възрастов етап.
5. МОН да анализира и преосмисли програмите си за обучение във всички класове от гледна точка на натоварването на учениците и тяхната академична мотивация като резултат от това натоварване и да промени програмите в съответствие с резултатите от този анализ.

В заключение ще отбележим, че е поставено едно добро начало на справянето с агресията в училищна среда. Необходими са обаче усилията на различни институции, за да се създадат необходимите документи, които регламентират действията на образователните институции не само под формата на реакция на агресивно действие. Много по-важни са действията, свързани с дългосрочната цел за превенция на насилието над деца и юноши в детската градина, в училище, в семейството, на улицата.